

پیشه کی :

شاری به بغداد ، شاری دیرینی
عسرهب لسه شارتانیمتو
رؤشنیرییداو به پیتوپیژ له
هونرو شوینهواردا . . بهراستی
گورهترین شاری جیهان بوو له
سهدهکاتی ناومراستداو نهو
شوینهواره ماددی و بیری و
هونری یانهی که پاراستونی و به
نهمیری هیشونیه نهوه وایان لپ
کردوه که - له سردهمی عهیباسی
- دا له شام و قاهره و قورقوبه و
قوسته نتهیه به ناوباکتر پین .

به هوی نهو پیشکه و نرو
به ره سه نده نهوه که بهفدا نهو کانه
به خویه وه بینی به تاییه تی لسه
مهبدانی ژسانی زانسنی و
کومه لایه تی و نابوری و دروست
کردنی قولباخانه و زانکوو کتیبخانه و
مزگهوت و روانگی فهله کی و
دروست کردنی شارو کوشک و
خسته خانه و روبارو ناودیری و
پردو خان و گهرماوو مهبدانی
جریدبازی دا . . . هند مهلبه ندیکی
شیاوی خۆی له نیقو شاره کانی
دنیا دا به ده ست هیتاو هم شاره
تاوه کو چاره کی به کمی سهدهی
دهیمی زاین - چواره می کوچی -
نهم مهلبه ندهی له دست نهادار
لهوه بهو لاره دوو چاری دهستی
دواگهوتن و کۆره وه ری بوو
به تاییه تی کاتیک (عهجه مهگان) له
فارس و تورک ، داگیریان کردو نهو
داگیر کردنهش بو به هۆی گاول
بووند نهوتان و له ناوچوون
سهره برای لافاری بهک له سهدهای
بهک و بلا بوونه وه تی نهخۆشی و پهتار
قات و قوی و گرانی و نهمسانهش

**خانه کافی
به غذایه
به دهی
نویسه وه
تاوه کو به دهی
بیستام**

زولانا

گردویی به گردی

زوربهی دیاردهو شوینهواره کانی
ناومدانی و رؤشنیری شاری
بهغدا یان له ناو برد .
له گهل نهمش دا بهغدا وهک
شاریک بابه خو مهلبه ندی خۆی
له نیقو شاره نیلامی به کاندای
باراستو وهک دووپانیک که
شاره کانی ناوچه گهی به به گورد
ده به ستوه و کاروانی پیتدا
تیده بیری به گرنگی مایه وه و
خرمته تی بازرگان و ریبوارو
میوانه کانی ده کرد .

خانه کانی بهغدا - به داخوه -
به پیری پیوست له لایهن شاره زار
لیکولهره وه کانه وه بابه ختیکی وای
پین نه دراره . ههروه ها
میزوونوه سهگان زورترینی لاینه
گرنگه کانی هم خانانیهان پشت گوئی
خستوه نهو شتانهش که له
سهربان نووسراوه نهوانه به که له

کتیبی گهریده کاندای ههیه و که نهوه
ده چر نهوانیش له بهر هندی لایهنی
سیاسی و نابوای و کومه لایه تی به وه
نهم شتانه یان تو مار کرد پین و
بابه خیان به لایهنی نهمدازی باری
نهداره و له کتیب و سهرچاوانه

• مراق له سهدهی حه فده هه مدها
که تافرینی بووسیویه تی و « گهنسی
این طالب خان به عراق و نهور و بادا
سالی ۱۷۱۲ ی کوچی ۱۷۶۶ ی
زاین و « گهنسی نیجور به عراق
له سهدهی هه زده مدها » و
• گهنسه کم به میراندا سالی
۱۸۱۶ ی زاین می به کنگه م
• گهنسی ریج به عهرا قدا سالی
۱۸۲۰ ی زاین و « گهنسی
- المنسی البغدادی » که سالی
۱۸۲۲ ی زاین نووسیویه تی و
• گهنسه کانم به عهرا قدا « که برچ
نووسیویه تی (۱) . نهو زانیاری یانهی
له م کتیبانه دا هه به کورت و
سهر پین و شیوه به کی میزوویان
ههیه و پشت به سی کردنه وه و
قول بو نهوه نابه ستن (۲) .

وشه ی خان :

زوربهی سهرچاوه و میزوونوه سه
کون و نوی کان له و باوه ره دان که
وشه ی « خان » فارسی به و کراوه
به هه ره بی (۳) و له وانه شه له
وشه ی « خانه » (۴) یا خود
« حانه » (۵) بان « خاناه » (۶) وه
هاتوه و که هه موربان مسانای
خانوا (۷) یا خود شوین ده به خن
سهره برای وانای تر (۸) .
هه ندی که سیش ده لپن و شه ی
خان له وشه ی خانوی نارامی به وه
هاتوه که نهویش له وشه ی (حنه) ی
هیرانی به وه وهر گیراوه که طانای
ختیوه تی هه لداو تیتدا دانست (۱۰)
وه گه به نین .

همروه‌ها و تراوه که وشه‌ی خان
بهرام‌بهر به وشه‌ی « قیروان
سهرای » تورکی و یاخود (کاروان
سهرای) به که

CaravanSary
or CaravanSeria

مانای خانو

وتیلو تیدا دانیستن ده‌گه‌به‌نن
هرچه‌نده جیاوازیی له وشه‌که‌دا
هه‌ب‌ن و (۱۱) وشه‌ی « خان » مانای
خانوو مالی ریبوارنیش ده‌گه‌به‌نن
هر وه که له زمانی عمره‌بیدا وا
زانراوه و (۱۲) . دهرباره‌ی بنج و
بناوانی وشه‌که و تراوه وشه‌ی خان
کورت‌کردنه‌وه‌ی وشه‌ی (قاغان) هه
که له عمره‌بیدا به (خاقان)
ناسراوه له گه‌ل نازناودا
به‌کارده‌هیتن (۱۳) .

به گشتی دهرباره‌ی بنج و بناوانی
وشه‌که لیکول‌مهره‌وه‌کان له نیس
خوباندا جیاوازن و هه‌ندیکیشان
ده‌لین فارسی (۱۴) - تورکی به یاخود
ته‌ته‌ری به (۱۵) یاخود به ته‌نیا
تورکی به (۱۶) و هه‌ندیکیش به
مهره‌بی فارسی (۱۷) دا ده‌نن و
ده‌توانن بوتری که وشه‌ی خان
فارسی به و عمره‌ب به بیه‌کم‌کردنه
وه و خسته‌سهره‌ه‌لگیرانه‌وه
ده‌سکاری کرده (۱۸) .

واتاگانی وشه‌ی خان

هر وه که رای جیاواز له‌سهر
بهره‌ت و بنجی وشه‌ی خان له
نارادا هه‌به‌نوا وشه‌که چهنده
مانایه‌کی جیاوازی هه‌به . وشه‌که
مانای (حانوت) (۱۹) دوک‌مان
ده‌گه‌به‌نن و له‌وانه‌به‌نم مانابه
له‌وه‌وه هاتین که
همردوکیان له فراوانی و
نمردا (۲۰) له‌بیه‌گتری ده‌چن و .

وشه‌ی خان مانای خاوه‌ن دوکانیش
ده‌گه‌به‌نن و (۲۱) همروه‌ها مانای
شوینی بازرگانه‌کان و دوکانی
بازرگانی ده‌گه‌به‌نن و (۲۲)
بازرگانی به‌که‌یان (۲۳) ده‌گه‌به‌نن و
مانای کاروان سهرای ریبوارو
کاروانه‌کانیش (۲۴) ده‌دات و وشه‌ی

وتیلو بهرام‌بهر به وشه‌ی
خانه (۲۵) . نه‌وی شایانی باسه
(الجو الیقئ که سالکی ۱۱۴۵ ی
زاین کلچی کرده) ده‌لن : به
زمانی خه‌لکی شام وشه‌ی وتیلو
مانای نه‌و خانه ده‌گه‌به‌نن که ریبوار
تیدا ده‌حوینه‌و شوینه‌کشی له
سهره ریکا یاخود له شاره‌کانه‌و
برگه‌به‌که له « الفراء » وهرده‌گرئی و
ده‌لن : « گویم له عمره‌بیتی -
قضاعه - بوو له‌جیانی - الفندق -

واته وتیلو ده‌بگوت - فنتق - که
نهمه‌ش خانه « (۲۶) همروه‌ها
بهرام‌بهر به وشه‌ی « الوکالة » (۲۷) و
قه‌بهری به (۲۸) و بازارو (۲۹)
نه‌وی شایانی باسه میژوونوسه -
کانی سده‌گانی ناوهره‌است نسهم
دامزراوانه‌یان له یه‌گتری جیا
نده‌کرده‌وه‌و وایان ده‌بینی که له
ره‌نگ بۆ رشتنی و نهرکی
سهرشایاندا بهرام‌بهر به ریبوارو
بازرگانه‌کان (۳۰) وه‌که یسه‌کن و
له یه‌گتری ده‌چن .

المقریزی له‌سهر نهم مه‌سه‌له‌و بابته
نوسیبویه‌تی و گه‌بشتوته نه‌و
نه‌جامه‌ی که جیاوازی به‌کی نه‌وتو
له نیس نه‌و دامزراوانه‌دا
نی به (۳۱) نه‌وی شایانی باسه
وشه‌ی « الربیع » مانای خان یاخود
وتیلو ده‌گه‌به‌نن (۳۲) .

میژووی خان

له ولاتی میژوونامیا زۆر خان
دروست کراوه به‌لام که‌میتک له‌و
خانانه‌ماون که گه‌پیده‌و

میژوونوسان باسیان کردوون
نهمه‌ش له‌بهر چهنده‌ه‌یه‌که وه‌که :
- فهوتان و روخانیان به‌هوی
نه‌وه‌وه که وه‌که جاران پیوستی
پن‌یان نه‌ماوه .

- به‌هوی کارکرده‌ی سروشتی
به‌وه .

- گۆرای ریکای کاروان به
لای ترداو دهرکه‌وتنی ریکای نوئی
گواستنه‌وه .

- دروست‌کردنی شوینی
خۆشتر بۆ جه‌سانه‌وه‌ی ریبواران
وه‌که وتیلو . له لایسه‌کی تره‌وه
له‌ناوچوون و فهوتانی خانه‌کان
مه‌سه‌له‌به‌کی سروشتی به وه‌که
نه‌جامتی به‌ره‌سه‌ندنی شارستانی
ماددی له ژباندا (۳۳) .

له‌بهر نه‌وه‌ی خانه‌کان بۆ
ریبوارو گواستنه‌وه شتیکی
پتوبستن و به‌ب‌ن نهم خانانه ریبوار
نه‌پیده‌توانی ماوه‌به‌کی دور ریکا
بپوچ نه‌وا نهم خانانه وه‌که بازرگانی
کۆن و بۆ ناماده‌کردنی جیکای
جه‌سانه‌وه‌و بشودان بۆ مرۆف و
نژهل دوا ی نه‌وه‌ی ماوه‌به‌کی
دوربان بپوه . دروست
کراون (۳۴) .

سهره‌تای دروست‌کردنی خانه‌کان
نه‌وه بوو که بیریکی ناوو شوربه‌که
بوو که به‌ده‌وری پارچه
زه‌وی به‌کدا ده‌کیشراو ورده ورده
پهره‌ی سه‌ندو ره‌نگ رشتنی تیدا
به‌کاره‌تیراو دوا شتیوه‌ی
وهرگرت (۳۵) .

به‌ریوه‌بردنی خان

له باری به‌ریوه‌بردنه‌وه وا
زانراوه که نه‌و که‌سه‌ی له‌و خانانه
میوان ده‌ب‌ن ته‌نیا کرئی به‌و که‌سه
نهدات که لپ‌بهرسراوی به‌ریوه‌بردنی

خانه که به او که به (نه لکیم)
ناوده بری هم کرئی بهش بهرامبر
بهو خزمه ته به که لئ بر سر اوی خانه که
پیشکش به ریبواره که ی نه کات
هر له خوار دنه وه تاوه کو نالف بو
ولاخه که ی و نه (نه لکیم) د چند
که سیتی راگرتووه بو خرمهت
کردن و له و پاره به ی و هری ده گری
ده بانداتی (۲۹) .

پهره سمننی خان

خان له ناوچه ی روزه لاتدا زور
پتویست بووه . بو ناسان کردنی
هاموشو گو استنه وه له نیوان
شاره کانی ولاتانی نیلامدا به
مه به سنی بازرگانی و حج کردن و
سردان له جینزرگه کان و هم
خانانه ورده ورده پیشکوه و تنو
پهره یان سمنند تا وایان لئ هات
به ریوه به رایه تی و چیشخانه و (۲۷)
مزگهت و عمارو حه وزی (۲۸) ناوو
گه وریان تیدا کرایه وه جگه له وه ی
که له هندیکیاندا مالی هه تیوا (۲۹)
ده پاریزرا سه ره رای گه رماو (۳۰)
بازارو دوکان و سه دهره وه ی
خانه که بو ریبواران و شوینیک بو
فروشنی (۳۱) شت و مه کی پتویست
به ریبوارو فارتو (۳۲) ولاخه کانی و .
له نه نجاسی بایه خی هم خانانه وه
وای لئ هات که شار هه بوو چه ند
خانیکی تیدا کرایه وه (۳۳) . له بهر
پتربوونی نه رکی هم خانانه و فراوان
بوونیان نه و پتر زووریان تیدا
کرایه وه له زوورانه شردا سوبه و
سه کوی خه و تنو دانیشن داتران
و زووری تایه تی له لای دهره وازه که
بو پاسه وان و چایخانه و عماری
وه ستای چاکر دهنه وه عه ره بانه و
گالیسه که کان وه دوکانی ناسنگه ری
کرانه وه سه ره رای گه وری
ولاح (۳۴) .
هرچه ند خانه کان گه وروه

فراوان بوو بوون به لام له وه رزی
تایه تی دا پر ده بوون له ریبوارو
زور جار ریبواره کان ناچار ده بوون
که له شوینی نریک خانه که وه
بحه وینه وه (۳۵) وه زانراوه
هه ندیک له و خانانه جیکای
۳۰۰ - ۴۰۰ که سو (۳۶) هه ندیکی
تریان جیکای ۵۰۰ - ۱۰۰۰
که سیان تیدا ده بووه (۳۷) .

له بهر نه وه ی خانه کان چه ند
دامه زراویکی هه بووو پهره سه ندوو
بوون و سروشتی تایه تی خوین
هه بوو که له بواری پهره سه ندنیان دا
به ده ستیان هینابوو بئ گومان گاریان
ده کرده سه نارزه ووی خه لک و
خه لکه که ش هم جوړه نارزه ووه یان
له جوړو شیوه ی نه و بینایانه دا
ده رده بوی که دروستیان ده کردن
وه ک خانوو یان قوتابخانه یاخود
مزگهت و شتی تر نه مهش وا
دده به نی که کارتیک کردن بهرامبر
له نیوان دامه زراوه ناوه دانی به کان و
خانه کاند (۳۸) هه به گه ریده ناصر
خر و له گه شت نامه که بیدا باس
ده کات که له شاری ته رابلس له
لوبنان (۳۹) مالی وای دیوه که له
خان جوړه و چاری به هه ندی
دامه زراوی ناوه دانی یانه که وه توه
وه ک بازارو ته لاو (۴۰) کوشک و (۴۱)
ته لاو (۴۲) دوکان و (۴۳) دیر و (۴۴)
کیسه و (۴۵) خانوو به رهی گه وره ی
تر .

میژووی دروست گرانی خانه کانی به غدا

سه رچاوه میژووی به کون و
نوی به کان شتیکی نه و تو مان ناده نه
ده ست دهره رهی نه و خانانه ی که
پیش نیلام له شاری به غدا
هه بوون و دروست کراون . به لام
باس کراوه که خانه کانی عراق له

سهرده می پاشا (شولکی) دروست
کراون که دووم پاشای ره چه له کی
نور بووه که سالی (۲۰۹۴ - ۲۰۹۷)
پیش زابین حوکی کردوه و هم
پاشایه به تهنگ دروست کردن
ریگاوبان و خانووی گه وروه بووه
بو ریبواران (۵۶) .

دهره رهی خانه کانی به غدا که له
سهرده می نیلام دا دروست کراون
سه رچاوه کونه کان به کمی باسی
ده کن . یاقوت الحموی ده لئ
خانیک هه بووه « خان
وردان » (۵۷) یان پتوتوه له
روزه لاتی شاری به غدا بووه له
سهرده می قوتاخنی به کمی
عه بیاسی دا (۵۸) دروست کراوه .
هه روه ها له و سهرده مه دا خان له
به غدا هه بووو بازرگانه بین گانه کان
تیباندنا حه وانه ته وه (۵۹) .
لیقوبی که سالی (۸۹۷ ی زابین
ردوه) ده لئ خانیک له به غدا
به بووه (خان التجائب) (۶۰) یان
بئ وتوه .

له کۆتایی سهرده می عه بیاسی دا
(۱۱۵۷ - ۱۲۵۸ ی زابین)
هرچه ند شاری به غدا دوو چاری
نویزه وه ری بوو به لام زور
: دامه زراوی ناوه دانی تیدا بووه ،
نه و سه رزمیری به ی که یاسین
العمری له کتبه که بیدا [الدر
المکون فی المآثر الماضیه من القرون]
له باری مزگهت و قوتابخانه و
خانه قانو خان و گه رماوه کانه وه
کردوبه تی که له شاری به غدا
هه بوون پیش نه وه ی مه فوله کان
داگیری کن باشتین به لکه ی هم
تسه به ن و ناوبراو ژماره ی خانه کانی
نه وسای به غدا ی به ۹۸ خان
داناوه (۶۱) .

له سهرده ی حه وله می کولچی
سیانزه هه می زابین ابن الفوظی

باسی خانیك دهكات كه له بهغدا بووه (خان الخليفة) یان پین وتوووه والی علاء الدین الجوینی فرمانی دروست کردنی داوه و له نزیك ناوی دیجله دروست کراوه و وهستاگهشی که دروستی کردوه ابو العباس احمد بن عبید الله الاصفهانى بووه (٦٢) . نهوی شایانی باسه ئهم خانانه ئیستاگه هیچ شوینه واریکیان نهماوه .

بهناوبانگترین خانهکانی بهغدا که ئیستا هه ماون (خان مرجان)ه که سالی ١٣٥٨ ی زاین دروست - کراوه حاکمی بهغدا امین الدین مرجان له سهردهمی سولتان اویس بن الشیخ حسن الایلخانی فرمانی دروست کردنی داوه (خان الاورمه) ی پین وتراوه . واته - به تورکی - خانی سهرگراو ، خان مرجان جوانترینی خانهکانی عیراقه وه ستابور ورده کاری و هونه کاری بهکی رۆری تیتیدا به کارهیتراوه . هه چهنده ئهم خانه فراوان و بلند بووه بهلام زۆر به وهستایانه سهرهگهی گراوه نهمهش دهسترویشتویی وهستاگانی دهرده خات .

نهوی شایانی باسه ئهم خانه له گهیل دوکان و بازایو باخو بیتاندا کراوه به وهقف بسۆ قوتابخانهی المرجانیه وهسته خانه . ئهم خانه له بازاری بهزازه کانه له گهرهکی (باب الاغا) ی ئیستا ئهم خانه له دوو فات پیک هاتوره . قاتی بهکهمیان ٢٢ ژووور قاتی دووه میان ٢٣ ژووری تیتدایه . ریواره کان له زوره کاندایا ههواونه هوه و ماوهی ههوت سهدهش کیرین و فروشتن له ههوشه کهیدا کراوه (٦٣) . له سهدهی ده بهمی کوچی و

شانزه هه می زاین دا له شاری بهغدا خانیك هه بووه (خان جفان) یان پیتوتو ، و له سهردهمی حوکمی سولتان مرادو له سهر کیهی جفاله زاده سنان پاشای والی بهغدا سالی ١٩٩٩ - ١٠٠١ ی زاین دروست کراوه و له وه وه نهو ناوهی به سهردا پراوه و ئهم خانه تاوه کو سالی ١٩٢٩ هه ماوو نهو کاته تیک دراو شوینه کهی کرا به بازایو دهرگای هه بووه دهرگای لای ژووورو دوکان . وهك زانراوه ئهم خانه دوو دهرگای لای خواروو له سهر دهرگاکانی به تورکی نووسراوه و له ژیریشه وه چهنه دیتیک به سه عهره بی . گهریده نیپور که سالی ١٧٦٦ ی زاین سهری له بهغدا داوه ئهم خانهی دیوه (٦٥) .

له سهدهی یانزه ی کوچی تاوه کو سهدهی چوارده ی کوچی بیستی زاینی کومه لیکتی زۆر خان له بهغدا هه بووه که ئیستاگه زۆر که میان ماوه نهوه . گهریده تافرینی ده لێن ده خان له بهغدا هه بووه بهلام دووانیان نه پین نهوانی تر ریک و پیک نه بوون و به باشی خزمهتی ریوارانیان نه کردوه (٦٦) . گهریده نیپور ده لێن : له سهدهی ههژده ی زاین دا بیستو دوو خان هه بووه چواریان له دهر و بهری بهغدا و نهوانی تر له نیو شاری بهغدادا بوون هه ندیکیان گهوره بوون بازرگانه کان تیتدا دانیشتون و نهوانی تر بچوک (٦٧) . گهریده بهکنگام که سالی ١٨١٦ ی زاین سهری له عیراق داوه شتیکی نهوتوی دهربارهی خانهکانی بهغدا نهوتوه که نهو کاته ژماره یان سی خان بوود ، له وهنده بهولاوه که وتویهتی خانهکانی بهغدا لهو خانانه چون که له دیاربه کیر بوون و خانیك

له خانهکانی بهغدا خان مرجان بووه (٦٨) . بهغدا خانی زۆر تیتدا بووه و زوربهی ژوووره کانی ئهم خانانه شتومه کیان (٦٩) تیتدا نه بووه گوابه ژماره یان نهوسا ١١٨ خان بووه بق و لاخ تیتدا پراگرتن و شت هه لگرتن بوون و له لایهن بازرگانه کانه وه (٧٠) بهکار - هیتراون و نهو خانانه ئهمانه بوون :

١ - خان مرجان : که له مه و بهر باسمان کرد .

٢ - خان لاوند : له بازاری - فضل - بووه وه زیر داود پاشا والی بهغدا سالی ١٨١٦ ی زاین فرمانی دروست کردنی داوه سهربازه کانی (له واند) تیتیدا نیشته چی بوون . ئهم سهربازانه پسهوانی تایبهتی والی بوون . والی بهغدا نامق پاشا سالی ١٨٩٧ ی زاین ههوشه کهی کردوه به باخ و ههوزیکی ناوی تیتدا دروست کردوه و دارو درهخت و دارخورمای تیتدا چه قاندوه و شوره بهکی ئاسنی به دهوردا کیشاوه و دوا لابرانی ئهم والی به پشت گوئی خراوه (٧١) .

٣ - خانی (قابچیلر کهیه سی) واته خانی سهرۆکی دهر وازه وانه کان و له بازاری بهزازه کان بووه له سهر ریکای جادهی الصفاقیرو کاتی خۆی اسماعیل ئاغای سهرۆکی دهر وازه وانه کان فرمانی دروست - کردنی داوه و کردویهتی به وهقف بۆ نهوه میرات گرکانی و ئهم خانه زۆر گهوره بووه (٧٢) .

٤ - خانی - دلة الکبیر : له بازاری بهزازه کان بووه حاجی عبدالقادر دله ابن اسماعیل سالی ١٩٠٤ ی زاین دروستی کردوه و

دوو قات بووه و نیستاکه شویتنیکی
بازرگانی به (۷۳) .

۵ - خانی (دله الصغیر) له
مرادیه به له ناوچهی (السکه
خانه) (۷۴) .

۶ - خان جفان : له مه و بهر
باسمان کرد .

۷ - خانی - النخله - پاخود
خانی - مخزوم - له سر بازار
به زازه کان بووه شیخ محمد المخزوم
ابن احمد حافظ پاشا سالی ۱۱۱۰ ی
کوچی دروستی کرده و کردویه به
وه قف بۆ نه وه و میرات گره -
کانی (۷۵) .

۸ - خانی - الباچه چی - له
نریک مزگوتی خه ففاهه کانه و به له
لای روژه لاتنه و - حاجی ابو بکر
پاچه چی دروستی کرده و کردویه
به وه قف بۆ بهرزه و هندی به کانی
خه ففاهه کان و نیستاکه شویتنیکی
بازرگانی به و دوو قاته (۷۶) .

۹ - خانی - کبه الکبیر - و اخان
الپاشا (شی پیده و تری و کانی خوی
مولکی آل کبه بووه و وزیر داود
پاشا کپوبه تی و کردویه به وه قف
بۆ مزگوت و قوتابخانه کهی . خانه که
له شه قامی - البنوک - (۷۷) .

۱۰ - خانی - کبه الصغیر - له
شه قامی - بنوک - ، خانی - الباشا
الصغیر - بشتی بن ددوتری - له دوو
قات پیک هاتووه و وزیر داود پاشا
والی به فدا کپوبه تی و کردویه تی
به وه قف بۆ سودو قازانچی مزگوت
و قوتابخانهی - الحیدر خانه - (۷۸) .

۱۱ - خانی محمد سعید چلبی
الشابندر : له سر جادهی
- المنتصر - له روژ ناوای
دادگای - الشرعیه - و له دوو قات

پیک هاتووه سالی ۱۲۲۷ ی کوچی
دروست کراوه (۷۹) .

۱۲ - خانی الدفتردار : له سر
جادهی - المنتصر - بووه له روژ
ناوای دادگای - الشرعیه - و نه
خانه تیک دراوه و خانووبه ره ی تازه
له چیگاکهی دروست کراوه (۸۰) .

۱۳ - خانی حاج یاسین چلبی
الخضیری : - له شه قامی
المنتصره و کانی خوی خانووی
- حرم و دیوه خان بووه هی بهرزی
انور بک درویش بک الحیدری و
سالی ۱۲۴۱ ی کوچی حاجی یاسین
الخضیری ناوه دانی کردوته و
خانه که دوو قاته (۸۱) .

۱۴ - خانی باب المعظم له سر
شه قامی خسته خانهی (الجمهوری)
بووه گه و ره بووه بازرگانیکی به فدا
بۆ نیشو کاری بازرگانی به کرچی
گرتووه (۸۲) .

۱۵ - خانی البرزلی : له کوتابی
شه قامی البنوک بووه ، حاجی صالح
چلبی البرزلی دروستی کردو .
پیش بیست سال نه پارتما تیک له
چیگاکهی دروست کرا (۸۳) .

۱۶ - خانی جنی مراد : له
بازاری ورده و آله فروشه کان
(عطار) هکانی نیستار بازاری
مهرجانی جارن بووه . خانه که دوو
قانه . قاتی خواره و هی بیست ژوور
وقاتی سه ره و هی بیست و سب
ژووری تیدا بووه . سالی ۱۰۹۷ ی
کوچی حاجی مراد حاجی علی
دروستی کرده و کردویه به وه قف
بۆ میرات گره کانی (۸۴) .

۱۶ - خانی - الدجاج - له
خانه کونه کانی به فدا به و له بازاری
عه تاره کان بووه . له چیگاکه بیدا

خانوو دوکانی نوچ دروست
کراوه (۸۵) .

۱۷ - خانی - المواصله : سالی
۱۹۰۷ به شیک له قوتابخانهی
المنتصریه وه که خان بۆ بازرگانه -
کانی موسل به کار هیتراوه .

۱۸ - خانی الزورور : له
خانانهی به فدا به که ماوه ته و و
له نریک خان مهرجانه له بازاره
کونه کهی بهرگ دروان له و کولانه دا
که بهرام بهر به دهر و زه ی سه ره کی
خان مهرجانه . نه چنه و ش به
له سر دهرگاکهی نوو - سراوه :
« السلطان ملک رقاب ال (ام)
السلطان سلیم بن السلطان سلیمان
خان فخر آل عثمان عز نصر عبده
امیر امراء ... » نهوی شایانی
باسه له روژنامه ی ره سی ژماره
(۱۷۲۷) وله ۲۱ / ۵ / ۱۹۶۹ د (۸۷)
باسی نه م خانه کراوه .

۱۹ - خانی - القندرچی -
له بازاری قونده ره چی به کان
(جو قچی) کان بووه بهرام بهر به
مزگوتی و وزیر (۸۸) .

۲۰ - خانی - الذهب الکبیر - و
خانی - الذهب الصغیر - : نه دوو
خانه له بازاری قه زازه کان
بوون (۸۹) .

۲۱ - خانی فتح الله عبود : -
له سه ره تای بازاری باب الاغیا بووه
له شه قامی ره شید و له ژووروی
مزگوتی مهرجانه و . نه م خانه به
خانی (الکی) (۹۰) ناسراوه .

۲۲ - خانی گومرک : - له
شوینه بووه که گومرک و بازاری
زه رنگره کان به بیک که بشتون و
خانیکی بچکوله بو و به سر
قوتابخانهی المنتصریه و
بووه (۹۱) .

٢٢ - خاني القبلايه : له بازاري
القبلايه بووه (٩٢) .

٢٤ - خاني - الوقف - بهرامبر
به مزگه وتي مهرجان بووه (٩٣)

٢٥ - خاني دهرويش علي و خاني
الريجي و خاني الميمز نه مانه
هموويان له سرته و جاده به بوون
له بازاري - الصفاير - وهه جيا
دهبيتته وهه به ره و دينكه چي به كان
ده چن (٩٤) .

٢٦ - خاني الرماح : له بازاري
ورده فروشه كان (٩٥) بووه .

٢٧ - خاني العادلية : له نه نيشت
مزگه وتي (العادليه الكبير) بووه
بهرامبر به دادگاي شرعي .

٢٨ - خاني مزگه ره كان
- الصفاير - له دهروازه ي بازاري
مزگه ره كان بووه له بهري بازاري
چؤخه چيه كانه وه (٩٧) .

٢٩ - خاني - المصبغه - له
له نيشت خاني خه فافه كانه وه
بووه (٩٨) .

٣٠ - خاني لواقته (اللوقنطه)
له بازاري موله خانه بووه بهرامبر
به بازاري - القرطاسيه - بووه .

٣١ - خاني - الجسر - له
كوتاي بازاري القرطاسيه بووه .

٣٢ - خاني - الزئبق : له لاي
دينكه چي به كان بووه (١٠٠) .

٣٣ - خاني - التمر - له
جاده به بووه كه بو (شريمه خان
التمر) (١٠١) ده چن .

٣٤ - خاني كه بابچيه كان
- المضاوي - له بازاري
كه بابچيه كان (١٠٢) .

سهرچاوه كان :

١ - المياح . برهان نزر
محمد علي : عماره و تخطيط الخانات
العراقية : ص ٦٥ ، رسالة
ماجستير مطبوعة على آلة الطباعة
ومقدمة الي مجلس كلية الآداب -
جامعة بغداد ١٩٧٦ م .

٢ - المياح . هه مان سهرچاوه .
لايره ٦

٣ - المكري . ابو هلال
الحسن بن عبدالله بن سهل بن سعيد
بن مهران اللغوي : التلخيص في
معرفة اسماء الاشياء : حققه د.
عزرة حسن . ج ١ ، ص ٢٩٦ ،
مطبعة الترقى ، مطبوعات الجمع
العلمي بدمشق ١٩٦٩ م .

- ابن سيده ، علي بن اسماعيل :
المحكم والمحيط الاعظم في اللغة ،
تحقيق د. مراد كامل ، ج ٦ ، ص
٣٩٠ ، ط ١ ، مصر ١٩٧٢ م .

- ياقوت الحموي (شهاب الدين
ابي عبدالله ياقوت بن عبدالله
الحموي الرومي البغدادي) : معجم
البلدان ، مجلد ٢ ، ص ٣٤١ ،
بيروت : ١٩٥٦ م .

- ابن منظور (ابو الفضل جمال
الدين بن مكرم بن منظور الافريقي
المصري) : لسان العرب . مجلد
١٣ ، ص ١٤٦ ، بيروت ١٩٥٦ م .

- الزبيدي (محب الدين ابن
الفيض محمد مرتضى الحسيني
الواسطي الزبيدي الحنفي) : تاج
العروس من جواهر القاموس :
مجلد ٩ ، ص ١٩٤ ، ط ١ ، مطبعة
الخيرية ، مصر ١٣٠٦ هـ .

- بطرس البستاني : محيط
المحيط . مجلد ١ . ص ٦٠٩ ، بيروت
١٨٧٠ م .

- احمد رضا : معجم متن
اللغة : مجلد ٤ ، ص ٤٥٤-٥٥٥
بيروت ١٩٦٠ م .

٤ - ادي شير : الالفاظ الفارسية
المصرية ، ص ٥٨ ، المطبعة
الكاثوليكية بيروت ١٩٠٨ م .

٥ - اللباني (طويبا العنسي
الحلبي) : تفسير الالفاظ الدخيلة
في اللغة العربية مع ذكر اصلها
بحروفه . نشره و صححه الشيخ
يوسف توما البستاني ، ص ٢٤ ، ط ٢ .
مصر ١٩٣٢ م .

٦ - نه و شهيه له كمل وشهيه
تردا به كار هيتراوه . كه مال و
خانوو نازناوي - رلتاني له سر -
دهمى مه ماليك له مير بو نمونه
ده وتري (چهك و جيه خانه) و (مهى
خانه) و شتي تر پروانه : احمد
رضا : هه مان سهرچاوه ي پيشو ،
مجلد ٢ ، ص ٣٦٣ ، بيروت ١٩٥٨ م .

٧ - ادي شير ، سهرچاوه ي
پيشو ، ص ٥٨ .

- التبريزي (محمد حسين بن
خلف) : برهان قاطع . بتصحيح و
اتمام محمد عباس ، ص ٤١٦ ،
مهرماه يكهزار و سيصد و سي
وشش چاپ بيروت مؤسسه
مطبوعات امير كبير .

- ايوار (ماده خان) دائرة
المعارف الاسلامية ، ترجمة احمد
الشتتاوي وآخرون . مجلد ٨ ،
ص ٢١١ (بدون مكان و سنة
الطبع) .

٨ - وشهيه (خانه) هه ره كه
له مهويه و تمان ماناي خانوو
ده گهيه ني جا بو خيزان ياخود بو
ريوارو بازركان تيدا حه وانه وه
و له مهوه وشهيه (خان) وه رگراوه
هايه كهش له به كه مدا بو نيسبت
ياخود بو بچوك كردنه وهيه : (د .

حسين محفوظ : حديث شخصي
١٩٧٥ .

٩ - له ولائي فارس وشهري
خانه، نهو چوار گولشهبهش
- دگرينهوه كه له تهختي شهتر -
حدابه . (ايوار . ماده خان) ،
- ترة المعارف الاسلامية . مجلد ٨
ص ٢١١ . (بطرس البستاني :
حيط المحيط ، مجلد ١ ، ص ٦٠٩) .

١٠ - ادى شير : اللفاظ
عربية المعربة . ص ٥٨ .
- اللبناني ، تفسير اللفاظ
دخيلة : ص ٢٨ .

- رشيد عطية : معجم عطية في
لحمي والدخيل . ص ٥٥ ، دار
نضاعة والنشر العربية . سان
- لولو . برازيل ١٩٤٤ م .

11- Porter, R. K., Travels
in Georgia, Persia, Armenia
and Ancient Babylonia
during the years, 1817-1822
vol. I. P. 209, London, 1822

مهروهها پروانه : باقوت
نحموي : معجم البلدان ، مجلد ٢ ،
ص ٦٧ .

مهروهها پروانه : ناصر
نقشبندی : خان مرجان . مجلة
خط ، ص ١٠ العدد ٦٧ السنة
١٩٥١ م .

١٢ - رشيد عطية : معجم عطية
في العامي والدخيل ص ٥٥ .

١٣ - بارتلد ، (مادة خان) دائرة
حارف الاسلامية مجلد ٨ ، ص
٢٠٠ . وشهري خان بويه كهم جار
ومن نازانو له سهدهي دهيه مي زابين
سهردهي نيسلام دا بهكار هاتوه
و نهسر نهو پارهيه نو سراوه كه
به بخانيه كان لنيان داوه بهلام
حياوازي له نيوان وشهري قاغان و

قانا كه ماناي حاكي سهرز
ده كه به ني و له نيوان وشهري خان
تهنيا له سهرده مي مهغولدا
دهر كه وتوه . (بارتلد - هه مان
سهرچاوهي پيشو) . به كه م كه س
كه نازناوي خاني لني نراوه (جهنگيز
خان) بووه نيجا به كه م باشاي
عوسماني به كان سولتان عثمان
خان) سالي ١٢٩٩ ي زابين نه م
نازناوهي بين دراوه و له سهرده مي
شهعه بياسي سهغه وبدا نه م نازناوه
له سهرو كه كاني دهوله تي سهغه وي و
سهرك خياله كاني نيوان نراوه .
پروانه : احمد رضا : معجم متن
اللفه . مجلد ٢ . ص ٣٦٢ .

١٤ - اللبناني : تفسير اللفاظ
الدخيلة ، ص ٢٣ .

١٥ - بطرس البستاني « مادة
خان » دائرة المعارف مجلد ٧ .
ص ٢٣٤ .

١٦ - يعقوب صروف و فارس
نمر : باب المسائل ، « معنى خان »
مجلة المقنظ ص ٩٤٧ ، ج ١ ، مجلد
٢٦ . السنة ١٩٠١ م .

١٧ - رشيد عطية : سهرچاوهي
پيشو .

١٨ - ابراهيم مصطفى وآخرون :
المعجم الوسيط . ج ١ ، ص ٢٦٢
مصر مطبعة القاهرة ، ١٩٦٠ م .

١٩ - ابن منظور : لسان العرب :

- الفيروز آبادي (مجد الدين
محمد بن يعقوب) : القاموس المحيط
ج ٤ ، ص ٢٢٠ ، مطبعة المادة
مجلد ١٣ ، ص ١٤٦ .

مصر ، ١٩١٢ م .

- الشرتوني (سعيد بن عبدالله
الخوري) : اقرب الوارد في فصيح
العربية والشوارد ج ١ . ص ٢١٠ .

مطبعة مرسلو السوعية بيروت
١٨٨٩ م .

٢٠ - ابن جبير (ابو الحسن
محمد بن احمد) : رحلة بن جبير ،
ص ٢٥٣ بيروت ١٩٦٤ م .

٢١ - ابن منظور هه مان
سهرچاوه .

٢٢ - ابراهيم مصطفى : هه مان
سهرچاوه .

٢٣ - الجوهرى ، (ابو نصر
اسماعيل بن حماد) : الصحاح تاج
اللفة وصحاح العربية . تحقيق
احمد عبدالغفور عطار ، ج ٥ ، ص
٢١١٠ . مطابع دار الكتاب العربي
بمصر ، القاهرة - ١٩٥٦ .

٢٤ - التتوي (عبد الرشيد) :
فرهنگ رشيدى ، ج ١ ، ص ٢٦٨
مطبعة كلكتة ١٨٧٢ م .

٢٥ - الزبيدي : تاج المروس .
مجلد ٧ ، ص ٥١ .

٢٦ - الجواليقي (ابي منصور
موهوب بن احمد بن محمد بن
الخير) : - العرب من الكلام
الاعجمي على حروف المعجم ، تحقيق
وشرح ابي الاشبال احمد محمد
شاكر ص ٢٢٩ . اعيد طبعه
بالانسيت ، طهران ١٩٦٦ م .

وهك زانراوه وشهري (فندق)
كه ماناي نوييل ده به خشي
فارسي به . پروانه : ابن منظور :
سهرچاوهي پيشو . مجلد ١٠ :
ل ٣١٣ .

٢٧ - بريتي بووه له وتيل و
له جهند شوقه و قاتيك پيتيك
هاتوه ، قاني خواره وهي عه مارو
كه نجينه بوه و قاني سهروه شي بز
خه وترو حسانه وه . . پروانه :
توفيق احمد عبدالجواد : تاريخ
العمارة والفنون الاسلامية . ج ٣ -

البلدان ، مجلد ٤ ص ١١٤ .
44- Unsal, B. Turkish
Islamic Architecture in
Scljuk and ottoman Times.
1071-1923 pp. 48 ff. London
1970.

٤٥ - تافرنيه (جان بابتسيت) :
العراق في القرن السابع عشر كما
راه الرحالة الفرنسي تافرنيه ،
ترجمة بشر فرنسيس وكوكيس
هوام ، ص ٤٤ ، ٥٥ مطبعة المعارف
بغداد ١٩٤٤ .

46- Teixeira, p., The
Travel of Peter Teixeira
from India to Italy by
Land pp. 27 f.

47- Cowper, H. S.,
Through Turkish Arabia,
P. 318, London, 1894.

٤٨ - المباح : عمارة وتخطيط
الخانات العراقية ص ٢٠ .
٤٩ - ناصر خسرو (ابو معين)
سفر نامه ، رحلة ناصر خسرو الى
لبنان ومصر والجزيرة العربية في
القرن الخامس الهجري . ترجمة
د. يحيى الخشاب ، ص ٤٨ ، ط ٢ ،
بيروت ١٩٧٠ .

٥٠ - المنشئ البغدادي (محمد
بن احمد الحسيني المعروف بالمنشئ
البغدادي) : رحلة المنشئ
البغدادي ترجمه عن الفارسية :
عباس المزوي . ص ٤١-٤٢ ، طبع
شركة التجارة والطباعة المحدودة
بغداد ١٩٤٨ .

٥١ - كونل ، آرنست : الفن
الاسلامي . ترجمة د. احمد موسى
ص ١٥٦ بيروت ١٩٦٦ م .
٥٢ - ابن جبير : رحلة ابن جبير
ص ٢٢٢ .
٥٣ - ناصر خسرو : المصلح

London and New York,
1930.

35- Texier, C., Descrip-
tion de l'Armenia LaPerse
et La Mesopotamie, Paris
1842-52, 11 pp 110-111.

٣٦ - بدج (سر ارنست
الفردولس) : رحلات الى العراق .
ج ١ ، ص ١٢٢ ترجمة نواد جميل .
ط ١ ، مطابع دار الزمان . بغداد
١٩٦٦ م .

37- Reitlinger, C. " A tower
of skulls, " Ajourney
through Persian and
Turkish Armenia. P. 52
London, 1932.

٣٨ - ابن دقماق (ابراهيم بن
محمد بن ايدير الملاني الشهير بابن
دقماق) : الانتصار لواسطة عقدة
الامصار ، ج ٤ ، ص ٩٠ المطبعة
الكبرى بولاق ١٨٩٢ م .
٣٩ - القريري : الخطط ، ج ٢ ،
ص ٩٢-٩٣ .

40 - Teixeira. P. The
travels of Peter Teixeira
from India to Italy by
Land, P. 27

٤١ - وازنراوه كه خاني
ريواران (Saffron) له ولائي
فارس كهوره ترمين خان بووه (١٧٠٠)
هه يواني تيدايه سمرقراي جهند
كه ماوو بازار لهنيو شوره كانيدا ،
بيروانه :

Fraser, J., Narrative of
Ajourney in to Khorasan,
pp. 383-385, London, 1825.

٤٢ - ابن بطوطة (ابو عبد الله
محمد بن ابراهيم اللواتي) : رحلة
ابن بطوطة ، ص ٥٤ ، بيروت
١٩٦٤ م .

٤٣ - باقوت الحموي : معجم

ص ٢٠٣ المطبعة الفنية الحديثة ،
مصر ١٩٧٢ م .

٢٨ - توفيق احمد عبدالجواد :
همان سمرجاوه . بمركي ٢ ،
ل ٢٠٥ .

٢٩ - قهيسري ، سهر وگويلاک
شکاندن ناوی قهيسري قهرالي
ردم بووه . بيروانه :

حسن ابراهيم حسن : تاريخ
الاسلام السياسي والديني والثقافي
والاجتماعي ج ٤ ، ص ٤١٣ . ط ١ ،
المطبعة المحمدية ، القاهرة ١٩٦٧ م .

٣٠ - نعيم زكي فهمي : طرق
التجارة الدولية ومحطاتها بين
الشرق والغرب (اواخر المصور
الوسطى) ص ٢٨٦ ، مطابع الهيئة
المصرية العامة للكتاب ، القاهرة -
١٩٧٣ م .

٣١ - القريري (تقي الدين
ابي المباس احمد بن علي) :
المواعظ والاعتبار بذكر الخطط والآثار
المصروف بالخطط القريرية ، ج ٢ ،
ص ٩٤-٩٣ طبعة جديدة بالاونست
مكتبة المنى ، بغداد ، بدون تاريخ .
٣٢ - له ولائي ميسر له جياتي
(الوكالة والخان والفندق) وشهي
(الربيع) بهكار هينراوه . بيروانه :
توفيق احمد عبد الجواد : تاريخ
العمارة والفنون الاسلامية ج ٣ ،
ص ٢٠٣ .

٣٣ - المباح : عمارة وتخطيط
الخانات العراقية ، ص ٢٦ .

34- Pope, Arthur, upham,
" Bridges fortifi cations &
Caravanserais" Asurvey of
Persian Art from Perhis -
toric Times to the Present,
(Editor) Pope, A. u. and
(Assistant Editor) Acker-
man, Phylis, Tex Archite-
cture, vol, III P. 1245.

٨١ - الدروبي : البغداديون .
ص ٣٩٦ .

(٨٢-٨٤-٨٥) هـ
سەرچاوه . ل ٣٩٧ .

٨٦ - الشيخلي : مراحل الحياة
في الفترة المظلمة وما بعدها : ج ١
ص ٥٦ .

٨٧ - تقرير ممثل مديرية الآثار
العامة في خان الزور ، رقم
الاضبارة : ٤٠/٥٤٥ .

٨٨ - الشيخلي : مراحل الحياة
في الفترة المظلمة وما بعدها : ج ١ .
ص ٦٣ .

٨٩ - الشيخلي : هـ
سەرچاوه ، ج ١ ، ل ٦٤ .

٩٠ - سركيس (يعقوب) :
مباحث عراقية في الجغرافية
والتاريخ والآثار وخطط بغداد . الخ
القسم الثاني . ص ٢٨٤ و ٢٨٥
تقديم رفائيل بطي ومير بصري ،
شركة التجارة والطباعة المحدودة ،
بغداد ١٩٥٥ .

٩١ - سركيس ، هـ
سەرچاوه ، ق ٢ ، ل ١٨٧-١٨٨ .

(٩٢-٩٣-٩٤-٩٥-٩٦) :
الشيخلي : هـ
سەرچاوه . ج ١ ،
ل ٦٥ .

(٩٧ - ٩٨ - ٩٩ - ١٠٠ - ١٠١)
١٠٢ (الشيخلي : هـ
سەرچاوه .

٦٤ - نظمي زاده مرتضی
افندی : گلشن خلفا ترجمة : موسى
كاظم نورس . ص ٢٠٩ - ٢١٠
النجف ١٩٧١ م .

٦٥ - نيبور : رحلة الى العراق
في القرن الثامن عشر ، ترجمه عن
الالمانية د. محمود حنين الامين
مراجعة سالم الالوسي ص ٣٣
بغداد ١٩٦٥ م .

٦٦ - تافرنبيه : العراق في
القرن السابع عشر . ص ١٨ .

٦٧ - نيبور : هـ
سەرچاوه .
ل ٤٤ .

٦٨ - بكنگهام (جيمس سلك) :
رحلتى الى العراق سنة ١٨١٦ م .
ج ١ ، ص ١٩٧ ، ترجمة سليم طه
التكريتي ، مطبعة اسعد . بغداد
١٩٦٨ م .

٦٩ - الدروبي ، ابراهيم :
البغداديون اخبارهم ومجالسهم ،
ص ٣٩٤ ، مطبعة الرابطة ، بغداد ،
١٩٥٨ م .

٧٠ - الشيخلي (محمد رؤوف
طه) : مراحل الحياة في الفترة
المظلمة وما بعدها : ج ١ ، ص ٦٣ ،
مطبعة البصرة ، البصرة - ١٩٧٢ .

٧١ - الدروبي : هـ
سەرچاوه ييشو . ل ٣٩٤-٣٩٥ .
(٧٢-٧٣) البغداديون ، ص ٣٩٥

٧٤ - الشيخلي - هـ
سەرچاوه .

(٧٥-٧٦-٧٧-٧٨-٧٩-٨٠)
الدروبي : هـ
سەرچاوه .

تسبق . ص ٤٠ . ٤١ و ٤٧ .

54- Teixeira, P., The
Travels of P. T. from India
to Italy by Land pp. 27 f.

55- Filmer, H., The
Pageant of Persia, P. 217
London, 1937.

56- Pritchard, James. B.
Ancient Neareastern Text
Relating to old Testament.
P. 585. U. S. A., 1969.

٥٧ - بهناوى وردان ابن
سنانهوه كراوه تهوه كه
سەركرده به كى له شكرى عهيباسى
ابو جعفر المنصور بووه .

٥٨ - ياقوت الحموى : معجم
البلدان ، مجلد ٢ ، ص ٣٤١ .

٥٩ - المدور (جميل نظمه) :
حاضرة الاسلام ، ص ٢٢ القاهرة ،
١٩٣٥ م .

٦٠ - اليعقوبى (احمد بن ابى
يعقوب بن واضح) : البلدان ص ١ .
ط ٣ . المطبعة الحيدرية ، النجف
١٩٥٧ م .

٦١ - به دهسكارى بهوه له د.
مصطفى جوادو د. احمد سوسهوه
وهرگيراهوه . خارطة الفصل فى خطط
بغداد قديما وحديثا . ص ١٩٤
مطبعة المجمع العلمى العراقى بغداد
١٩٥٨ م .

٦٢ - مصطفى جواد واحمد
سوسه ، نفس المصدر ، ص ٢٠٦ .

٦٣ - مديرية الآثار العامة : دليل
متحف الآثار العربية فى خان مرجان
القسم الاول بغداد ١٩٣٨ م .